

חוק הבטחת הכנסה, התשמ"א—1980 *

פרק א': פרישות

1. בחוק זה —

הגדרות

"גימלה" — גימלה חדשית להבטחת הכנסה המשולמת לפי חוק זה;

"הפקודה" — פקודת מס הכנסה¹;

"השכר הממוצע" — כמשמעותו בחוק הביטוח;

"השר" — שר העבודה והרווחה;

"חוק הביטוח" — חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח—1968²;

"יחיד" — מי שאינו נשוי;

"ילד" — כמשמעותו בהגדרת "ילד" בסעיף 5 לחוק הביטוח, למעט פסקה (4) שבהגדרה;

"נקודת קיצבה" — כמשמעותה בסעיף 33 לפקודה.

פרק ב': זכאות

2. (א) תושב ישראל שמלאו לו שמונה עשרה שנים זכאי לגימלה, בכפוף להוראות חוק זה, כל עוד מתקיים בו אחד מתנאים אלה:

תנאי זכאות

(1) אין לו הכושר לעבוד ולהתפרנס כדי מחייתו, או שאינו ניתן להשמה

בעבודה כלשהי, הכל לפי כללים, תנאים ומבחנים שנקבעו בתקנות;

(2) הוא רשום בלשכת שירות התעסוקה כמחוסר עבודה בהתאם לכללים

שנקבעו לענין סעיף 1127 לחוק הביטוח ולשכת שירות התעסוקה לא הציעה

לו עבודה מתאימה; לענין פסקה זו, "עבודה מתאימה" — כל עבודה התואמת

את מצב בריאותו וכשרו הגופני, או הכשרה, השתלמות או הסבה מקצועית

לפי הפניה משירות התעסוקה או ממי שאישר לכך שירות התעסוקה (להלן

בסעיף זה — הכשרה);

(3) הוא עובד בעבודה או נמצא בהכשרה, שההכנסה מהן פחותה מסכום

הגימלה לפי סעיף 5(א)(1) ומתקיימים בו התנאים והמבחנים שנקבעו

בתקנות;

(4) מלאו לו, בגבר — ששים וחמש שנים, ובאשה — ששים שנים;

(5) היא אם שבהחזקתה ילד אחד שלא מלאו לו חמש שנים, או שבהחזקתה

מספר ילדים אשר לצעיר שבהם טרם מלאו עשר שנים;

(6) היא אלמנה ואם לילד הנמצא בהחזקתה;

(7) עיקר זמנו מוקדש לטיפול בבן זוגו החולה או בילדו החולה הזקוקים

להשגחה תמידית, הכל לפי כללים, תנאים ומבחנים שנקבעו בתקנות.

* נתקבל בכנסת ביום ט"ו בכסלו התשמ"א (24 בנובמבר 1980); הצעת החוק ודברי הסבר פורסמו בה"ח 1417, התש"ם, עמ' 3.

1 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

2 ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

(ב) תנאי נוסף לזכאות לגימלה הוא שהתובע היה חושב ישראל עשרים וארבעה חדשים רצופים בתכופ לפני הגשת תביעתו, אולם תנאי זה לא יחול על מי שמקבל קיצבה לפי פרק ב' או פרק ג' לחוק הביטוח.

(ג) השר רשאי לקבוע בתקנות כללים ומבחנים לזכאות לגימלה לתושב ישראל שאין מתקיימים בו התנאים האמורים בסעיפים קטנים (א) ו-(ב).

כייג לזכאות

3. לא יהיו זכאים לגימלה לפי חוק זה —

- (1) אדם הנמצא במוסד וכל החזקתו היא על חשבון אוצר המדינה, הסוכנות היהודית לארץ ישראל, רשות מקומית או גוף אחר שנקבע בתקנות;
- (2) אדם המשרת שירות סדיר בצבא-הגנה לישראל ואשתו;
- (3) חבר בתאגיד האחראי לכלכלת חבריו;
- (4) תלמיד הלומד במוסד שקבע השר בתקנות ובתנאים שקבע, למעט תלמיד הזכאי לגימלה המנוי בפסקה (4) של סעיף 2(א).

זכאות בני זוג

4. (א) הזכאות לגימלה של כל אחד מבני זוג מותנית בכך שמתקיימים גם בבן וזוגו תנאי הזכאות לפי סעיף 2.
- (ב) האמור בסעיף קטן (א) לא יחול על מי שהשר קבע בתקנות, בתנאים שקבע.

פרק ג': הגימלה

שיעור הגימלה

5. (א) הגימלה לזכאי שאין לו הכנסה תהיה בסכומים המחושבים לפי התוספת, בהתאם להרכב משפחתו, כדלקמן:

- (1) בשיעור הרגיל — אם הזכאי לגימלה הוא אחד המנויים בפסקאות (1), (2), (3), (5) ו-(7) של סעיף 2(א);
- (2) בשיעור המוגדל — אם הזכאי לגימלה הוא אחד המנויים בפסקאות (4) ו-(6) של סעיף 2(א).

(ב) הגימלה לזכאי שיש לו הכנסה תהיה בסכום השווה להפרש שבין הגימלה, שהיה זכאי לה לפי סעיף קטן (א) לולא ההכנסה, לבין ההכנסה.

(ג) זכאי ששולמה לו גימלה בשיעור הרגיל במשך עשרים וארבעה חדשים, תשולם לו גימלה בשיעור המוגדל החל בחודש העשרים וחמישה; הוראה זו לא תחול על יחיד, שאין עמו ילד, והוא גר עם הוריו במסגרת משק בית משותף, אלא אם מלאו לו, בגבר — ששים וחמש שנים, ובאשה — ששים שנים.

(ד) השר רשאי לקבוע בתקנות את שיעור הגימלה שתשולם למי שזכאי לגימלה מכוח סעיפים 2(ג) או 4(ב).

גימלה לבני זוג

6. (א) לבני זוג הזכאים לגימלה תשולם גימלה אחת בלבד, בשיעור המשתלם לפי התוספת לשני בני זוג, בהתאם להרכב משפחתם.

(ב) היה אחד מבני הזוג זכאי לגימלה בשיעור המוגדל — תשולם הגימלה לבני הזוג בשיעור המוגדל.

(ג) הגימלה לפי סעיף זה תשולם לבעל, ואולם השר רשאי לקבוע בתקנות נסיבות

שבהן תשולם הגימלה לכל אחד מבני הווג בנפרד ואופן חלוקתה ביניהם, או נסיבות שבהן תשולם הגימלה לאשה או לאדם אחר.

(ד) אדם שאינו זכאי לגימלה לפי חוק זה רק בשל האמור בסעיף 3(1), תשולם הגימלה לבן זוגו הזכאי, בשיעור המשתלם לשני בני זוג, בהתאם להרכב משפחתם, פחות סכום השווה ל-7.5% מהשכר הממוצע.

7. (א) השר רשאי לקבוע בתקנות, לגבי סוגי זכאים, לרבות סוגים לפי הרכב המשפחה, סכומים קובעים, בשים לב להכנסה הנמוכה ביותר שעליה חל חיוב בתשלום מס הכנסה לגבי זכאים מאותו סוג.

סכום קובע

(ב) זכאי שהכנסתו, המחושבת לפי סעיפים 9 עד 11, אינה נמוכה מהסכום הקובע החל לגביו — לא תשולם לו גימלה; זכאי שהכנסתו כאמור נמוכה מהסכום הקובע החל לגביו, תשולם לו גימלה לפי סעיפים 5 או 6, לפי הענין, אשר סכומה לא יעלה על ההפרש שבין הכנסתו לבין הסכום הקובע.

(ג) סעיף זה לא יחול על זכאי שמלאו לו, בגבר — ששים וחמש שנים, ובאשה — ששים שנים, ולא יחול על בני זוג אף אם אחד מהם הגיע לגיל כאמור.

8. גימלה שהיא פחותה מעשרה שקלים לא תשולם אלא אם הזכאי לה מקבל קיצבה לפי חוק הביטוח.

גימלה של תשלום

פרק ד': הכנסה

9. (א) בחוק זה,

הכנסה

"הכנסה" — הכנסה מהמקורות המפורטים בסעיף 2 לפקודה, אף אם לא צמחה, הופקה או נתקבלה בישראל, ולרבות —

- (1) כל גימלה כמשמעותה בחוק הביטוח;
- (2) תשלומים למי שמצוי בהכשרה מקצועית;
- (3) דמי מוזנות שמקבל אדם לפי כל דין, לרבות תשלום לפי חוק המוזנות (הבטחת תשלום), התשל"ב-1972³;
- (4) סכומים שיראו אותם כהכנסה מנכס, אף אם אין מופקת ממנו הכנסה.

(ב) השר רשאי לקבוע בתקנות —

- (1) כללים בדבר חישוב הסכומים שיראו אותם כהכנסה מנכס, כאמור בסעיף קטן (א)(4), לרבות נסיבות שבהן יובא בחשבון, לענין חישוב ההכנסה של הזכאי, גם נכס של ילדו הנמצא בהחזקתו;
- (2) נסיבות שבהן ייראה נכס שהועבר לאחר כשייך למעביר הנכס, ודרכי חישוב ההכנסה מהנכס, אף אם אין מופקת ממנו הכנסה;
- (3) הוראות מיוחדות ומשלימות בדבר חישוב ההכנסה לענין חוק זה.

(ג) לענין סעיף זה, "נכס" — כל רכוש, בין מקרקעין ובין מיטלטליו, וכן כל זכות או טובת הגאה ראויות או מוחזקות, והכל בין שהם בישראל ובין שהם מחוץ לישראל, למעט מיטלטליו שאינם ניתנים לעיקול לפי חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ו—

3 ס"ח התשל"ב, עמ' 87.

(ב) הנמצא בחוץ לארץ למעלה מחודש ימים לא תשולם לו גימלה בעד הזמן שלאחר החודש הראשון; ואולם אם יש לו בן זוג זכאי הנמצא בארץ — תשולם הגימלה לאותו בן זוג, בשיעור המשתלם ליחיד, לפי הרכב משפחתו.

15. נפטר זכאי שהיתה משתלמת לו גימלה, ישלם המוסד לביטוח לאומי למי שהיה בן זוגו בשעת פטירתו, ובאין בן זוג — לאחד מילדיו, מענק בסכום השווה למחצית השכר הממוצע כפי שהיה ב־1 באפריל שלפני יום הפטירה.

מענק עקב פטירה

16. לענין מי שמצוי בהכשרה מקצועית רשאי השר לקבוע בתקנות הוראות ותנאים בדבר תשלום הגימלה באמצעות משרד העבודה והרווחה או משרד ממשלתי אחר או תאגיד שנקבע.

תשלום באמצעות גוף אחר

17. אדם החייב על פי כל דין או על פי הסכם במוזנותו של מי ששולמה לו או בעדו גימלה, חייב לשפות את המוסד לביטוח לאומי על הגימלה ששולמה, זולת אם הורה בית הדין לעבודה הוראה אחרת.

שיפוי מאת החייב במוזנות

18. המוסד לביטוח לאומי רשאי להפחית, להשהות או לשלול גימלה למי שהפר ללא צידוק מספיק הוראות שניתנו לו בקשר להכשרה מקצועית או לשיקום מקצועי, או למי שנהג בדרך שמן המפורסמות הוא כי היא עלולה למנוע את החלמתו או החזרת כושר עבודתו או לעכב בעדן.

סמכות לשלול גימלה

סימן ג': הוראות עזר לביצוע

19. (א) לצורך קביעת הוכאות לגימלה או המשך תשלומה, חייב התובע גימלה או המקבל גימלה, לפי דרישת המוסד לביטוח לאומי —

חובת התובע

(1) למסור למוסד לביטוח לאומי כל ידיעה או מסמכים שברשותו או שבאפשרותו לקבלם, לרבות תצהירים;

(2) לעמוד לבדיקה רפואית או לבדיקה של פסיכולוג, של מומחה תעסוקה, של מומחה שיקום או של מומחה אחר, הכל לפי הענין;

(3) להופיע לפני מי שהמוסד לביטוח לאומי קבע לכך ולמסור לו כל מידע שידרש.

(ב) כל עוד לא קויימה דרישה לפי סעיף קטן (א), רשאי המוסד לביטוח לאומי לעכב את הטיפול בתביעה, להפסיק תשלומה של גימלה או להחליט על אימתן הגימלה.

20. המקבל גימלה יודיע בכתב למוסד לביטוח לאומי, תוך שלושים ימים, על כל שינוי שחל במצבו המשפחתי ובהכנסותיו ועל כל שינוי אחר העשוי להשפיע על זכותו לגימלה או על שיעורה.

חובת הודעה

21. (א) עובד המוסד לביטוח לאומי שמינהלת המוסד הסמיכה אותו לכך רשאי, לצורך ביצוע חוק זה, להיכנס בכל עת סבירה למקום שיש לו יסוד סביר להניח כי נמצא בו מידע הדרוש לשם בירור בדבר הכנסתו של אדם או לשם בירור כל פרט אחר, לבדוק פנקסים, חשבונות, מסמכים, רשומות ותעודות אחרות ולדרוש הסברים בקשר לכך וכן, בתנאים אלה, לחקור אדם בכל ענין הנוגע לחוק זה, ובלבד שלא יהא רשאי להיכנס בכוח למקום מגורים אלא על פי צו מאת שופט בית משפט שלום.

חקירה דרישת ידיעות

1967⁴, ולמעט זכות החזקה במקרקעין המשמשים למגורי הזכאי ולא לשם השתכרות או ריווח.

הכנסות שלא
יחושבו

10. על אף האמור בסעיף 9, לא תיחשב כהכנסה —

- (1) קיצבת ילדים לפי פרק ה' לחוק הביטוח;
- (2) הענקות לחיילים ולבני משפחותיהם לפי חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה), התש"ט—1949⁵;
- (3) כל הכנסה אחרת שקבע השר בתקנות.

הכנסות בני זוג

11. מי שיש לו בן זוג, תהיה הכנסתו לענין חוק זה צירוף הכנסתו והכנסת בן זוגו, זולת אם השר קבע אחרת בתקנות ובתנאים שקבע.

יבויים

12. (א) בחישוב ההכנסה לענין סעיף 5 יבוכו —

- (1) סכום השווה ל-13% מהשכר הממוצע — מהכנסתו של כל עובד או עובד עצמאי מהמקורות המפורטים בסעיף 1(2) ו-2 לפקודה;
- (2) סכום השווה ל-40% מהכנסה מהמקורות המפורטים בסעיף 1(2) ו-2 לפקודה, לאחר שנוכה ממנה הסכום האמור בפסקה (1);
- (3) סכום השווה ל-13% מהשכר הממוצע — מהכנסה שמקורה בקיצבה המשולמת מכוח חיקוק, דיני חוץ, הסכם קיבוצי או חוזה עבודה, למעט קיצבה לפי חוק הביטוח.

(ב) סכום ההכנסה שיבוכה לפי סעיף קטן (א) 1(3) לא יעלה על סכום השווה ל-13% מהשכר הממוצע — ליחיד, ועל סכום השווה ל-17% מהשכר הממוצע — ליחיד שבהחזקתו ילד או לשני בני זוג.

פרק ה': הוראות כלליות

סימן א': תביעות

בירור תביעות

13. (א) תביעה לגימלה תוגש למוסד לביטוח לאומי; עובד המוסד לביטוח לאומי שמינהלת המוסד הסמיכה אותו לכך יברר את התביעה ויחליט אם תשולם הגימלה ובאיווה שיעור תשלום.

(ב) השר יקבע בתקנות את המוסמכים לאשר אם מתקיימים באדם התנאים שלפי סעיף 2 ולאיווה תקופה הם מתקיימים, וכן את האישורים שיידרשו לצורך קביעה כאמור.

סימן ב': תשלום גימלאות

תקופת התשלום

14. (א) גימלה תשולם רק בעד התקופה שתחילתה ב-1 לחודש שבו הוגשה למוסד לביטוח לאומי התביעה לגימלה, ואולם השר רשאי לקבוע בתקנות נסיבות שבהן תשולם הגימלה ממועד מוקדם יותר ולתקופה שקבע.

4 ס"ח התשכ"ז, עמ' 116.
5 ס"ח התש"ט, עמ' 13.

(ב) מי שנחקר או שבחצרו נערכת בדיקה לפי סעיף קטן (א), ישיב תשובה מלאה ונכונה על כל השאלות שנשאל.

(ג) אדם שברשותו או בידיעתו ידיעות בדבר הכנסתו או רכושו של תובע גימלה או של מקבל גימלה, חייב, לפי דרישת עובד המוסד לביטוח לאומי שהוסמך לכך, למסור לו כל פרט בדבר ההכנסה או הרכוש האמור, תוך שלושים ימים מיום הדרישה.

סימן ד': שונות

22. חברה, אגודה שיתופית או כל חבר בני אדם אחר שעברו עבירה בכך שלא עשו את המוטל עליהם בחוק זה או בתקנות לפיו, יראו כאחראי לעבירה גם כל חבר מינהלה, מנהל או פקיד של אותו חבר בני אדם, ואפשר יהיה להביאו לדין ולהענישו כאילו עבר הוא את העבירה, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו או שנקט כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח מניעת העבירה.
23. סעיפים 134, 134א(א)(1) ו-(ב), 135, 136, 137, 137א, 138, 140, 142א, 147, 192, 196א, 197 ו-233 לחוק הביטוח, וכן התקנות שהותקנו לפיהם, יחולו, בשינויים המחוייבים, לענין חוק זה.
24. (א) השר רשאי לקבוע בתקנות כללים, מבחנים ותנאים בדבר השתתפות אוצר המדינה בהוצאות לשכר דירה, לביטוח רפואי ולצרכים מיוחדים אחרים, בשיעורים ולסוגי תושבים, הכל כפי שיקבע.
- (ב) בתקנות לפי סעיף זה יכול שייקבע סכום שהמוסד לביטוח לאומי יהיה רשאי לגבות מגימלה כהשתתפות בהוצאות האמורות.
- (ג) הוראות סימן ג' לפרק זה, וכן הוראות אחרות של פרק זה שנקבעו בתקנות, יחולו, בשינויים המחוייבים, גם לענין סעיף זה.
25. (א) גימלאות לפי חוק זה ישולמו מאוצר המדינה באמצעות המוסד לביטוח לאומי.
- (ב) אוצר המדינה יעביר למוסד לביטוח לאומי מדי חודש בחדשו את כל הכספים הדרושים לו כדי לבצע את התשלומים לפי החוק, לרבות ההוצאות המינהליות של המוסד הנובעות מביצוע החוק.
26. לבית דין אזורי כמשמעותו בחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט—1969, תהיה סמכות יחודית לדון ולפסוק בכל תובענה לפי חוק זה ובכל הנובע ממנו, לרבות תביעה לשיפוי כאמור בסעיף 17.
27. השר רשאי לקבוע בתקנות, בין לגבי כלל הזכאים ובין לגבי סוגים מהם, הוראות בדבר —
- (1) הגשת תביעה לגימלה והמסמכים שיש לצרף לתביעה;
 - (2) אופן התשלום של גימלאות ומועדי תשלומן;
 - (3) שיטת העיגול של גימלאות.

תוספת

(סעיף 5)

שיעורי הגימלה – באחוזים מהשכר הממוצע

פרט	הרכב המשפחה	השיעור הרגיל	השיעור המוגדל
1	יחיד	20%	25%
2	שני בני זוג	30%	37.5%
3	שני בני זוג שעמם ילד	35%	42.5%
4	שני בני זוג שעמם שני ילדים לפחות	40%	47.5%
5	יחיד שעמו ילד	30% פחות נקודת קיצבה	37.5% פחות נקודת קיצבה
6	יחיד שעמו שני ילדים לפחות	35% פחות נקודת קיצבה	42.5% פחות נקודת קיצבה
7	אלמנה שעמה ילד	—	40% פחות נקודת קיצבה
8	אלמנה שעמה שני ילדים לפחות	—	47.5% פחות נקודת קיצבה

ישראל כץ
שר העבודה והרווחה

מנחם בגין
ראש הממשלה

יצחק נבון
נשיא המדינה

חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 41) (תיקון), התשמ"א—1980 *

1. בסעיף 4 ובסעיף 6(א) לחוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 41), התשמ"א—1980, תיקון מועד במקום "כ"ב בחשון התשמ"א (1 בנובמבר 1980)" יבוא "כ"ה בטבת התשמ"א (1 בינואר 1981)".

יגאל הורביץ
שר האוצר

מנחם בגין
ראש הממשלה

יצחק נבון
נשיא המדינה

* נתקבל בכנסת ביום י"ז בכסלו התשמ"א (25 בנובמבר 1980); הצעת החוק ודברי הסבר פורסמו בה"ח 1491, התשמ"א, עמ' 64.

1 ס"ח התשמ"א, עמ' 205; התשמ"א, עמ' 3.